

ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยม
ของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

A Study of the Traditions, Rituals, and Beliefs of Funeral Cremation in the Consumerism trend of
Wat Nong Phai, Pho Klang Sub-District, Muang District, Nakhon Ratchasima Province

พระครูภัทรจิตตารณ., วิเชียร นามการ, พระครูอัครศีลวิสุทธิ์,
สุทธิวิทย์ จันทร์ภิรมย์, พระสุวิจักขณ์ กุลยศยังกูร

PhraKhrupththaraachittaphon ,Vichian Namgan, PhraKhruasilawisut
.,Sutiwit junpirom, PhraSuwichakn Kulyotchayangkhul

อาจารย์มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตนครราชสีมา

Mahachulalongkornrajavidyalaya University

Pornlerd05@gmail.com

บทคัดย่อ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้วัตถุประสงค์เพื่อ 1. ศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพในทางพระพุทธศาสนาเป็นอย่างไร 2 ศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพของเขตเมืองนครราชสีมาเป็นอย่างไร 3 ศึกษาคติประเพณีพิธีกรรม กระบวนการกลายเป็นสินค้าของงานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมเป็นอย่างไร การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้ ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ชั้นทุติยภูมิ ได้แก่เอกสารถกเถียง ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค และเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง 2 สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดหนองไผ่ พระสงฆ์ลูกวัด 5 รูป ไวยาวัจกรวัด 1 คน ผู้ตกแต่งเมรุฌาปนกิจศพ 2 คน ร้านจำหน่ายหีบศพ 1 คน ร้านดอกไม้ 1 คน สัปเหร่อ 1 คน แม่ครัว 2 คน 3.ยื่นหนังสือขอเข้าอนุญาตเข้าพื้นที่กับเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่ ผู้นำชุมชนตำบลโพธิ์กลาง ประชาชนในพื้นที่ ส่งแบบสอบถามชุมชน ตำบลโพธิ์กลาง 4.เครื่องมือที่ใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย แบบสอบถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม 5.เรียบเรียงข้อมูล ตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลตามวัตถุประสงค์ ผลการศึกษา พบว่าค่าใช้จ่ายงานศพ ส่วนใหญ่เกิดจากคตินิยม จนกลายเป็นวัฒนธรรมของสังคม ความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพ ค่าใช้จ่ายหลังเสียชีวิตคือ ค่าฉัตรรักษาสภาพศพ การแต่งศพ พิธีเชิญวิญญาณ การบรรจุศพลงโลง พิธีรดน้ำศพ ค่าสถานที่ อาหารและเครื่องดื่ม ค่าถ่ายภาพวิดีโอ ค่าจัดดอกไม้หน้าศพ พิธีสวดบำเพ็ญกุศล ค่าจัดการงานศพเฉลี่ยจะอยู่ที่ 319,000 บาท หลังการลดกระแสบริโภคนิยมคือลดเหล่านางานศพ มีผลเชิงบวก 3 ด้าน คือ 1.การประหยัด พึ่งตนเองได้ การพัฒนาด้านคุณธรรม จริยธรรม 2.ด้านสามัคคี เสียสละ อดทน อดกลั้น ประหยัด ซื่อสัตย์ มีสัจจะ ให้เกียรติกัน เมตตาช่วยเหลือกันของประชาชนในตำบล และ 3. ด้านการตื่นตัวเรื่องสร้างเครือข่ายสุขภาพ กลุ่ม ชมรม ทำความดีในด้านต่างๆ มีการรวมกลุ่มช่วยเหลือกันแบบเพื่อน และความเชื่อของท้องถิ่นที่ให้ความสำคัญกับการจัดงานในประเพณีการตายมาก เพื่อเป็นการให้เกียรติแก่ผู้ที่เสียชีวิต

คำสำคัญ : ประเพณี พิธีกรรม; คติความเชื่องานฌาปนกิจศพ; กระแสบริโภคนิยม

Abstract

This research study is aimed 1) to study the moral, tradition, rituals of the funeral ceremony in Buddhism, 2) to study the morals and traditions of the funeral ceremony of Nakhon Ratchasima, 3) to study the motto, traditions, rituals, and the process of becoming a product of cremation in the consumerist trend. This research is a qualitative research which has the following research steps: 1) studying, researching, and collecting data from primary documents such as the Tripitaka of Mahachulalongkornrajavidyalaya (Thai version) B.E. 2539, the secondary documents such as commentary, Dika Anudika, Wisutthimakon, and related research papers, 2) Interviewing the abbot of Wat Nong Phai, 5 Wat Nong Phai monks, 1 churchwarden, 1 crematorium decorator, 1 casket shop, 1 flower shop, 1 undertaker, and 2 cooks 3) Submitting a letter requesting permission to enter the area with the Abbot of Wat Nong Phai, the leader of Tambon Pho Klang, people in the area, and submitting a questionnaire for the community of Pho Klang Subdistrict, 4) The interviewing tools included small group discussions, questionnaires, and participatory observations, 5) compiling data, auditing, and analyzing data according to objectives.

The results of the study found that most funeral expenses are due to values that have become the social culture. The results of the study found that most funeral expenses are due to values that have become the social culture. The prestige of the host, post-mortem expenses include the injections of the funeral, the embalming, the invitation to the spirit, the burial, the funeral, the facility, the food and drink, the video photography, the cost of flower arrangements for the funeral face, the prayers for charity, the average funeral arrangement is 319 baht.

Keywords: Traditions, Rituals of the funeral ceremony, consumerism

บทนำ

ความตายในมิติทางศาสนาถือว่าเป็นสิ่งที่ทุกคนหลีกเลี่ยงไม่ได้เพราะว่าเกิดขึ้นย่อมมีดับไปเป็นธรรมดาหรือตามสภาวะธรรมของสังขารทั้งหลายที่ไม่เที่ยงเป็นไปตามวัฏจักรการเวียนว่ายตายเกิดของมนุษย์ แต่ในระบบความเชื่อของแต่ละศาสนาทำให้นุชนิยมมั่นใจว่าสามารถเอาชนะความตายได้ด้วยการยืนยันชีวิตในภพหน้า (พระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (คัมบัวล). (2555). ส่วนการประกอบพิธีกรรมทำให้นุชนิยมมีความเป็นตัวของตัวเอง มีวัฒนธรรมประเพณีความเชื่อและค่านิยมที่ถือปฏิบัติกันมาของแต่ละบริบทของพื้นที่ ความสำคัญของพิธีกรรมศพทำให้คนเป็นได้เห็น ได้รู้พิธีกรรมเกี่ยวกับศพ ตามหลักพุทธศาสนามากมายที่แฝงความหมายอยู่ในพิธีกรรมบางตอน เช่น ชีวิตเหมือนดวงไฟที่จุดหน้าศพ มีการเกิดขึ้นเปลี่ยนแปลงและดับสลาย ทำให้คนเราเข้าใจธรรมชาติของชีวิต จะได้ไม่ลุ่มหลงมัวเมาและเศร้าโศกเสียใจเมื่อชีวิตต้องม้วนเป็นไปอย่างใดอย่างหนึ่ง พิธีกรรมศพทำให้ความสัมพันธ์ทางสังคมของคนในชุมชนแน่นแฟ้นมั่นคงยิ่งขึ้น (สุเมธ เมธาวาทย์กุล). (2532) เพราะต่างก็ได้คบหาสมาคม ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน เนื่องจากญาติมิตรที่มาร่วมงานศพทำให้เจ้าภาพอบอุ่นใจ ไม่ว่าจะว่าน ว่าเหวเดียวตาย รู้สึกสำนึกบุญคุณที่ญาติ

มิตรให้กำลังใจยามทุกข์ และเมื่อถึงคราวที่คนอื่นประสบเหตุการณ์เช่นนี้เข้าบ้างความคิดเกี่ยวกับความเชื่อในความตาย และพิธีกรรมงานศพ การจากไปของบุคคลในครอบครัวเป็นภาวะที่ทำให้เกิดความเศร้าโศก แต่ก็มีคนเชื่อว่าคนตายไปจะเป็นผี ซึ่งเป็นสิ่งที่น่ากลัว จึงมีประเพณีเพื่อผ่อนคลายความเศร้าโศก และตัดความสัมพันธ์ระหว่างคนกับผี วิธีทำศพส่วนใหญ่จะต้องคล้อยตามความเชื่อทางศาสนา ซึ่งโดยทั่วไปจะมีเพียง 2 วิธี คือ การฝังและการเผา พิธีกรรม (ประชิด สกฤษณ์พัฒน์ และอุดม เขยกิจวงศ์). (2548) คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มาโดยตลอด ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวันตาย เมื่อมีการตายจึงมีประเพณีเกี่ยวกับความตายเป็นแบบแผนการปฏิบัติในการทำบุญให้แก่ผู้ล่วงลับ อันได้แก่ พิธีเกี่ยวกับการทำศพ พิธีการทำบุญร้อยวัน พิธีการทำบุญอุทิศส่วนกุศลให้แก่ญาติผู้ล่วงลับพิธีกรรมงานศพในประเทศไทยกล่าวถึงความตายที่ทำให้เกิดถึงความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของคนในสังคม ความเชื่อของมนุษย์กับวิญญาณของผู้ตาย โดยอาศัยพิธีกรรมเป็นสื่อติดต่อความสัมพันธ์กัน จากนี้ยังได้กล่าวถึงขั้นตอนพิธีกรรมศพในปัจจุบัน ตั้งแต่การบอกหนทางให้แก่คนป่วยใกล้ตาย พิธีอาบน้ำศพ การตั้งศพบำเพ็ญกุศลจนกระทั่งถึงพิธีเผาและพิธีเก็บเถ้ากระดูก โดยกล่าวให้เห็นถึงพิธีกรรมในรูปแบบพิธีกรรมศพของชาวบ้านและชนชั้นสูงที่มีความแตกต่างกัน ทศนคติเกี่ยวกับความตายของสังคมหนึ่งๆ การจัดการศพในสังคมไทยเกิดจากความเชื่อที่สำคัญ 3 ประการคือ คนตายมีลักษณะความเป็นอยู่และความต้องการคล้ายกับคนเป็น เพียงแต่อยู่นอกโลก จึงต้องทำพิธีเช่นไหว้อุทิศอาหารสิ่งของ เครื่องใช้ ให้แก่ผู้ตายเพื่อนำไปใช้ในโลกของผู้ตายประการที่สอง ผู้ที่ตายไปแล้วได้เปลี่ยนสภาพไปเป็นวิญญาณหรือผีที่อาจกลับมาบวกรวนเพราะความเป็นห่วงคนเป็นหรือยังตัดไม่ขาดจากโลก จึงอาจกลับมา (ธนาภิต ,ปราณีวงศ์เทศ). (2543)

พิธีกรรมงานศพในประเทศไทยกล่าวถึงความตายที่ทำให้เกิดถึงความเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ของคนในสังคม ตลอดถึงกิจกรรมทางเศรษฐกิจความรู้สึกของสมาชิกในสังคมและความเชื่อมโยงความเชื่อของมนุษย์กับวิญญาณของผู้ตาย ปัจจุบันการเข้ามาของกระแสบริโภคนิยม ประเพณีงานศพของพุทธศาสนิกชนชาวไทยเปลี่ยนไปจากเดิมมาก แต่ละท้องถิ่นก็ยังจัดงานศพแตกต่างกันออกไปตามความนิยมและตามฐานะของเจ้าภาพ เป็นที่น่าสังเกตว่า เจ้าภาพบางรายจัดงานศพให้ใหญ่โตเป็นเหตุให้สิ้นเปลืองทรัพย์สินเงินทองมากมายเกินความจำเป็น (สำนักงานคณะกรรมการวัฒนธรรมแห่งชาติ กระทรวงศึกษาธิการ). (2538) จึงส่งผลให้การจัดงานศพ ตลอดจนการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมพิธีกรรมต่างๆ ที่ช่วยเหลือกันแบบให้เปล่าให้ยืมในวิถีชุมชนชนบทก็เริ่มเลือนหายไป เปลี่ยนมาเป็นการเช่าและจ้างเหมา หรือแม้แต่ศิลปะการตกแต่งโลงศพที่ได้รับการช่วยเหลืองานฝีมือ และใช้วัสดุธรรมชาติก็เปลี่ยนเป็นวัสดุที่ทันสมัยที่ไม่ใช่ธรรมชาติ และต้องใช้เงินทุนมากขึ้นในการจัดงานศพสำหรับประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อ เกี่ยวกับงานศพนั้นเมื่อมีคนตาย กรณีที่ตั้งงานศพที่บ้านสิ่งแรกที่เราจะต้องปฏิบัติคือ การอาบน้ำศพตามธรรมเนียมประเพณี เพื่อแสดงให้เห็นถึงคนตายได้รับความดูแลเอาใจใส่ชำระสิ่งสกปรก แต่งตัวด้วยเสื้อผ้าอาภรณ์ แต่อย่างไรก็ตามมีวิถีปฏิบัติที่เหมือนกัน ในการอาบน้ำศพ แล้วจึงจัดแจงใส่เสื้อผ้าให้กลับหน้ากลับหลัง ถือว่าเป็นเคล็ดไม่ให้ผู้ตายกลับบ้านถูก หลังจากนั้นหามศพลงบรรจุในโลงศพ โดยวางให้ศพนอนหงาย ลักษณะคล้ายคนพนมมือไหว้ ใช้ด้ายดิบพันนิ้วมือเพื่อให้อยู่ติดกันไม่หลุดนำดอกไม้ธูปเทียนใส่รวมไว้ด้วยเพราะเชื่อว่าสำหรับให้คนตายไปไหว้พระบนสวรรค์ หลังจากนั้นนำศพไปวัดเพื่อประกอบพิธีกรรมทางศาสนา ส่วนในปัจจุบันนั้นมักนิยมตั้งงานศพที่วัดเพื่อความสะดวกของเจ้าภาพและผู้ที่มาเข้าร่วมงานศพ โดยมีการจัดสวดพระอภิธรรมในแต่ละคืนจนกว่าจะถึงวันเผาศพ และมีการจัดเลี้ยงอาหารสำหรับแขกที่มาเข้าร่วมพิธี เพื่อเป็นการ

ตอบแทน ครั้นถึงวันสุดท้ายของการจัดตั้งพิธีศพจะมีการทำพิธีฌาปนกิจศพ โดยมีการสวดบังสุกุล และนำศพขึ้นเมรุเพื่อทำพิธีเผาศพต่อไป พิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนก็จะแทรกไปด้วยความเชื่อ และคติสอนใจถึงคนที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจในการใช้ชีวิตของพุทธศาสนิกชน จากบริบทประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพดังที่เป็นมาในอดีตจนกระทั่งปัจจุบันได้ปรากฏความเปลี่ยนแปลงอันสืบเนื่องจากการพัฒนาประเทศภายใต้แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 1 ถึง ฉบับที่ 11 ส่งผลกระทบต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมไทย ระบบทุนนิยม คือ การสะสมทุนจากการผลิตสินค้าและการค้าขายสินค้า (ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ),(2548) ระบบทุนนิยมจึงมีอิทธิพลอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม โดยเฉพาะวัฒนธรรมที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ ค่านิยมและพฤติกรรมการบริโภคของมนุษย์ ทำให้วัฒนธรรมได้ถูกแปรสภาพให้กลายเป็นการบริการที่มีความสำคัญต่อวิถีการดำรงชีวิตของผู้คนในสังคมไทย ในสังคมบริโภคนิยมการบริโภควัตถุเพื่อแสดงตัวตนของตัวเองออกมาเพื่อที่จะวางตัวเองไว้ในตำแหน่งหนึ่งตำแหน่งใดในสังคม โดยจะแสดงออกถึงรสนิยมและคตินิยมส่วนตัว ประเพณีงานศพเป็นหนึ่งในหลายๆ ประเพณีที่ได้รับผลกระทบจากกระแสบริโภคนิยม ผู้วิจัยจึงเกิดคำถามว่า คติความเชื่อการจัดการฌาปนกิจศพในพื้นที่จังหวัดนครราชสีมาเกิดกระแสบริโภคนิยมอย่างไร และงานศพในกระแสบริโภคนิยมได้ถูกทำให้กลายเป็นค่านิยมได้อย่างไร โดยเลือกศึกษาพื้นที่งานศพวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา เป็นกรณีศึกษาเพราะเห็นว่าการจัดงานศพดังที่เป็นอยู่ในปัจจุบัน กระแสบริโภคนิยม มีรูปแบบการจัดงานศพที่แตกต่างกันออกไปจากอดีตโดยเน้นในด้านของความสะดวกสบาย รวดเร็ว หรูหรา และการจัดงานศพที่บ่งบอกถึงสถานะภาพทางสังคมของเจ้าภาพหรือผู้ตายทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสัมพันธ์ของผู้คนในงานศพในอดีตที่เปลี่ยนแปลงไป และเพราะเหตุใดงานศพจึงกลายเป็นสินค้าเพื่อให้ธุรกิจร้านค้าบริการงานฌาปนกิจศพ เข้ามาปรับใช้พิธีกรรมมากขึ้น สิ่งที่ทำให้ประเพณีงานฌาปนกิจศพกลายเป็นสินค้าภายใต้กระแส บริโภคนิยมอีกทั้งยังเป็นองค์ความรู้ให้แก่ผู้คนที่สนใจจะศึกษาเรื่องงานฌาปนกิจศพ

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพในทางพระพุทธศาสนา
2. ศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพของเขตเมืองนครราชสีมา
3. ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) ซึ่งมีขั้นตอนในการวิจัยดังต่อไปนี้

1. ศึกษาค้นคว้าและรวบรวมข้อมูลจากเอกสารชั้นปฐมภูมิ (Primary Sources) ได้แก่พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539 ชั้นทุติยภูมิ Secondary Sources) ได้แก่อรรถกถา ฎีกา อนุฎีกา คัมภีร์วิสุทธิมรรค และเอกสารรายงานการวิจัยที่เกี่ยวข้อง

2. สัมภาษณ์เจ้าอาวาสวัดหนองไผ่ พระสงฆ์ลูกวัด 5 รูป ไวยาวัจกรวัด 1 คน ผู้ตกแต่งเมรุฌาปนกิจศพ 1 คน ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายหีบศพ 1 คน ร้านดอกไม้ 1 คน ผู้ทำหน้าที่สัปเหร่อ 1 คน แม่ครัว 2 คน ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

3. รวบรวมเก็บข้อมูลในพื้นที่ศึกษาวิจัย โดยยื่นหนังสือขออนุญาตกับเจ้าอาวาสวัดหนองไผ่ พระสงฆ์ และประชาชนในพื้นที่ สัมภาษณ์และส่งแบบสอบถามชุมชน ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

4. เครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลใช้การสัมภาษณ์ การสนทนากลุ่มย่อย แบบสอบถาม และการสังเกตแบบมีส่วนร่วม

ขอบเขตของการวิจัย

ขอบเขตด้านเนื้อหา

การวิจัยครั้งนี้มุ่งศึกษาถึง ประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา ประเพณีงานศพก่อนและในกระแสบริโภคนิยม ทำให้เกิดสิ่งประกอบสร้างที่ทำให้ประเพณีงานศพเกิดรูปแบบของการให้บริการแก่ผู้จัดงานศพ โดยศึกษากลุ่มผู้ให้ ข้อมูลเกี่ยวกับการจัดงานศพ และร้านค้าผู้ให้บริการเกี่ยวข้องกับงานศพขอบเขตด้านพื้นที่ที่เป็นของความเป็นเขตเมืองจึงเป็นศูนย์รวมของประชาชน ที่นิยมตั้งงานศพและยังมีการใช้เมรุเผาศพเพื่อประกอบพิธีกรรม เพื่อความ สะดวก รวดเร็วในยุคปัจจุบัน

ขอบเขตด้านประชากร

ด้านพื้นที่เก็บข้อมูลประชากรกลุ่มตัวอย่าง พระสงฆ์ลูกวัด 5 รูป ไวยาวัจกรวัด 1 คน ผู้ตกแต่งเมรุฌาปนกิจศพ 1 คน ผู้ประกอบการร้านจำหน่ายหีบศพ 1 คน ร้านดอกไม้ 1 คน ผู้ทำหน้าที่สัปเหร่อ 1 คน แม่ครัว 2 คน จากประชากรผู้มาใช้บริการจัดงานฌาปนกิจศพ และชุมชน 50 คน โดยรอบ วัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอเมือง จังหวัดนครราชสีมา

ขอบเขตด้านระยะเวลา

- 1.ด้านระยะเวลา ขอบเขตด้านเวลา เริ่มทำการศึกษาวิจัยตามเวลาดังนี้
 - 1) การเก็บข้อมูลเดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563 – ธันวาคม พ.ศ. 2563
 - 2) ดำเนินการวิจัย เดือน ตุลาคม พ.ศ. 2563 - ธันวาคม พ.ศ.2563
- 2.เรียบเรียงตรวจสอบและวิเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดตามกรอบวัตถุประสงค์

สรุปผลการศึกษา

ประเพณีการจัดงานศพที่ปรากฏในคัมภีร์พระพุทธศาสนาประเพณีและพิธีกรรมเกี่ยวกับการตายในสมัยพุทธกาล หลายวิธีด้วยกัน ดังนี้

.เพื่อศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพในทางพระพุทธศาสนา

ประเพณีการนำศพไปทิ้งในป่าหรือในป่าช้าผิติดิเพื่อให้เป็นอาหารของแร้งกา สัตว์ ป่า ดังกรณีบุตรของนางกิสาคโรตรมิตาย นางอุ้มร้างบุตรไปถามหายาเพื่อรักษา บุรุษคนหนึ่ง แนะนำให้ไปทูลถามพระพุทธเจ้า พระพุทธองค์

ได้ทรงแนะนำให้นางไปหาเมล็ดพันธุ์ฝักกาดจาก เรือนของคนที่ไม่ใครเคยตาย นางเที่ยวตระเวนถามหาเมล็ดพันธุ์ฝักกาดนั้น ผลที่สุดก็หาไม่ได้ดัง ใจปรารถนา นางจึงทิ้งศพของบุตรไว้ในป่าช้า

ประเพณีการนำศพไปฝังดินกรณีของนางวิสาखाอุบลิกา นางวิสาखाได้ตั้งหลานสาวชื่อ นางสุทนต์ให้ดูแลภิกษุสงฆ์ในเรือนแทนตนเอง ภายหลังเธอได้สิ้นชีวิต นางวิสาखाจึงให้นำร่างของเธอไปฝังวิธีการนี้เป็นวิธีการที่ชนชั้นผู้มีฐานะจะดำเนินการกันเพราะถือว่าการ เก็บศพไว้ด้วยการฝังยังเป็นการแสดงออกซึ่งความคิดถึงผู้ตายอยู่

ประเพณีการนำศพไปเผา การนำศพไปไว้ที่ป่าช้าแล้วให้คำจ้างสัปเหร่อทำหน้าที่ในการเผา เช่น กรณีของสังกัจจะสามเณร สามเณรของพระสารีบุตร เมื่อสามเณรนั้นยังอยู่ในท้องมารดาได้ทำกาละเมื่อมารดานั้นถูกเผาอยู่ เนื้อส่วนที่เหลือไหม้ไปเว้นแต่เนื้อท้อง พวกสัปเหร่อยกเนื้อท้องของนางลงจากเชิงตะกอนแทงด้วยทลวงเหล็กในที่ 2-3 แห่ง ปลายทลวงเหล็กกระทบตาของทารก พวกสัปเหร่อแทงเนื้อท้องอย่างนั้นแล้ว จึงโยนไปบนกองถ่าน ปกปิดด้วยถ่านนั้นแล้วพลิกหนีไปเนื้อท้องไหม้แล้ว ส่วนทารกได้เป็นชนกับรูปทองคำบนกองถ่าน ในวันรุ่งขึ้นสัปเหร่อมานำด้วยคิดว่า “จะดับเชิงตะกอน” เห็นทารกนอนอยู่จึงอุ้มเด็กนั้นนำไปภายในบ้าน ซึ่งเด็กคนนั้นก็คือสังกัจจะสามเณรนั่นเอง

ศึกษาคติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพของเขตเมืองนครราชสีมา

ลำดับพิธีกรรมการจัดงานศพชุมชนเขตเมืองจังหวัดนครราชสีมาปัจจุบัน ปัจจุบันไม่ว่า จะเป็นการตายดีหรือตายร้ายที่เรียกว่า ตายโหงการประกอบพิธีตั้งศพบำเพ็ญ ดังนี้

1) การกำหนดวันฌาปนกิจศพ การกำหนดวัน ฌาปนกิจศพ ในปัจจุบันหลักการยังยึดถือเหมือนในอดีตทุกประการแต่ส่วนมากจะกำหนดบำเพ็ญกุศลประมาณ 4 – 5 คืน เป็นอย่างน้อยแต่เจ้าภาพศพบางศพก็ยังคงมีความเชื่อว่า คนที่ตายอาจยังไม่ไปเกิดยังคงเวียนอยู่จากกลับเข้ามายังร่างเดิมอยู่จึงยังไม่เผาศพ

2) การบำเพ็ญกุศลศพในปัจจุบัน

ก) การจัดดอกไม้ประดับศพ การจัดดอกไม้ประดับ หีบศพเป็นเครื่องสักการะศพด้วยเพราะว่า ดอกไม้ที่จะขาดไม่ได้ที่ต้องประดิษฐ์ขึ้นคือ ดอกบัวเชื่อว่าผู้ตายจะนำไปไหว้พระธาตุเกศแก้วจุฬามณีและต้องประดิษฐ์ขึ้นจำนวน 4 ดอก แต่ปัจจุบันไม่มีการประดิษฐ์แล้วเพราะมีร้านบริการงานศพแบบครบวงจรร้านบริการงานศพครบวงจรเกิดขึ้นประมาณ พ.ศ. 2535 มีบทบาทสำคัญมากในการจัดงานศพของชุมชนเขตเมืองนครราชสีมา

ข) การสวดอภิธรรม การสวดอภิธรรม ถือเป็นหัวใจสำคัญของการบำเพ็ญกุศลศพ โดยจะนิมนต์พระสงฆ์สามเณร จำนวน 4 รูปมาแสดงธรรมและสวดอภิธรรมทุกคืน มีขั้นตอนพิธีกรรมที่มากมีการเชิญแขกมาทอดผ้าบังสุกุลเชิญแขกมาถวายบังจายแต่พระสงฆ์โดยเฉพาะคืนสุดท้ายจะนิมนต์พระสงฆ์ จำนวน 4 รูปมาสวดอภิธรรมเพราะต้องการให้พระสงฆ์ จำนวน 4 รูปมาสวดตามความหมายของสงฆ์ในพระวินัยจริงๆ ไม่ให้สามเณรเข้าร่วมสวดด้วย

ค) การสร้างปราสาท และหีบใส่ศพ การสร้างปราสาทและหีบใส่ศพนั้นปัจจุบันไม่มีความจำเป็นที่ต้องสร้างเองในชุมชนเพราะมีจำหน่ายตามท้องตลาด ร้านบริการงานศพครบวงจรมีบริการครบสมัยปัจจุบัน มีความแตกต่างจากอดีตมากไม่ได้ยึดตามทำเนียมประเพณีและข้อห้าม “การจะใส่ปราสาทศพได้นั้น ต้องเป็นเศรษฐีหรือคหบดีหรือผู้มีอันจะกิน มีฐานะให้ใส่ได้” ปัจจุบันคนส่วนใหญ่มีฐานะเป็นผู้มีอันจะกิน มีฐานะดีทั้งนั้น และการใส่ปราสาทศพก็เป็นการประดับศพเพื่อความสวยงาม และเป็นเครื่องสักการะศพที่ลูกหลานญาติพี่น้อง

(1) การถวายทานปราสาท และพิธีถือนศพ – การถวายทานปราสาทนี้เป็นสิ่งจำเป็น อันดับแรกคือ ทางเจ้าภาพจะนำเอาเสื่อ ที่นอน หมอน อาหาร ตลอดถึงปัจจัยไทยทานเข้าบรรจุในปราสาทเพื่อเตรียมถวายพระเมื่อพระสงฆ์สามเณรมาพร้อมก็กล่าวถวายพระสงฆ์สามเณร จำนวน 4 รูป ให้พรและก็ขึ้นไปทำพิธีถือนศพมาใส่ปราสาทเพื่อเตรียมการเคลื่อนศพต่อไป นอกจากนี้บางศพก็มีการบวชสามเณรหน้าไฟหรือเรียกว่า บวชจูง การบวชหน้าไฟเชื่อว่า มีอานิสงส์มากลูกหลานได้แสดงความกตัญญูต่อเวทียุติจะได้อาศัยชายผ้าเหลืองอัน เป็นธงชัยของพระอรหันต์ขึ้นสวรรค์

(2) การถวายไทยทาน การถวายไทยทานถือเป็นหัวใจของการบำเพ็ญกุศลศพ พิธีการบำเพ็ญกุศลศพนี้จะกำหนดเป็น 3 ระยะแล้วแต่ความเหมาะสมและเวลากว่าคือ หากพระสงฆ์ติดธุระไม่สะดวกในวันฉาปนกิจศพก็จะทำบุญถวายในตอนเย็นของวันสุกดิบหรือวันดา พอถึงวันฉาปนกิจศพก็ถวายเฉพาะภัตตาหารเพลแต่ส่วนใหญ่จะทำบุญในเวลาประมาณ

(3) การเคลื่อนศพ – การเคลื่อนศพในปัจจุบันนี้มีความสะดวกมากไม่เหมือนในอดีต ไม่ต้องหามศพ ไม่ว่าจะตายดีหรือตายร้ายก็มีการเคลื่อนศพด้วยการใส่รถบรรทุกศพ มีการจูงศพ โดยมีสามเณรเดินนำหน้า ชาวบ้าน แหกที่มาร่วมเผาศพ ถือเชือเดินนำหน้าขบวนศพไป ส่วนลูกหลานญาติพี่น้องเดินตามหลังศพไปขบวนมีการโปรยทานหรือโหมงะนาม คือนำเงินเหรียญมาห่อด้วยกระดาษสีต่างๆ

(4) การประชุมเพลิงศพ ในปัจจุบันมีขั้นตอนพิธีกรรมที่มากซับซ้อนเมื่อเทียบกับ ในอดีต กล่าวคือเพิ่มการบันทึกภาพ มีการทอดผ้าสุกุล ที่มีจำนวนมาก มีการทอดผ้าไตรบังสุกุลการมอบทุนเป็น สาธารณประโยชน์มีการอ่านประวัติผู้ตาย มีการมอบสินไหมของบริษัทประกัน ชีวิต รวมถึงขั้นตอนการกล่าวขอบคุณแขกผู้มาร่วมงาน มีพิธีขั้นตอนที่เป็นไปตามลำดับ

(5) พิธีดับกองฟอน เก็บอัฐิ - พิธีดับกองฟอนถือเป็นเรื่องที่สำคัญอีกเรื่องหนึ่งสำหรับลูก หลานที่ต้องปฏิบัติไม่ปรากฏยิ่งไปกว่า การไปส่งศพหรือเผาศพ คือ พิธีนี้ทำในตอนเช้ามือ มีคนกล่าวว่า “ ไปก่อนกา มาก่อนไก่” หมายความว่า ต้องไปก่อนนกก่อนกาจะออกหาอาหารและมาก่อนไก่จะออกจากเล้ามาหาอาหารคือประมาณ 03.00 น. – 05.00 น. โดยนิมนต์พระสงฆ์ หรือสามเณร จำนวน 1 รูป ไปสวดมาติกาและบังสุกุลหลังจากที่พระสงฆ์บังสุกุลเสร็จลูกหลานก็จะนำน้ำขมิ้นส้มป่อยปวยรดลงบนกองไฟที่เผาศพนั้น เรียกว่า “ ดับกองฟอน”

(6) พิธีสังเคราะห์วิญญาณพระพุทธรูป - พิธีสวดสังเคราะห์ หรือการเจริญพระพุทธรูป มนต์นี้เป็นการประกอบพิธีกรรมที่เรียกว่า เป็นการกระทำสิ่งที่เป็นอัมงคลให้เป็นมงคลคือบ้านที่มีการตายเกิดขึ้นนั้น เป็นบ้านที่ตกชืด ต้องทำการสังเคราะห์สังเคราะห์นำเอาสิ่งชั่วร้ายให้ออกจากบ้าน ไม่ใช่เป็นการสวดไล่วิญญาณของผู้ตายให้ออกจากบ้านไป การสวดเจริญพระพุทธรูปมนต์นี้นิยมทำกันในตอนเช้าหลังจากที่กลับจากการไปดับกองฟอนมา หรือก็ตอนเย็นเรียกว่า “การสวดมนต์เย็น” พิธีสังเคราะห์บ้านคือพิธีการสวดพระปริตร และฟังเทศนาธรรม

สรุปขั้นตอนคติประเพณีพิธีกรรมงานฉาปนกิจศพของเขตเมืองนครราชสีมา ดังนี้ 1). การแจ้งตายที่สำนักทะเบียนท้องถิ่นภายในระยะเวลา 24 ชั่วโมง นับตั้งแต่เวลาเสียชีวิตหรือพบศพ 2). การนำศพไปวัด ลำดับถัดมาก่อนที่จะเริ่มเข้าสู่พิธีงานศพไทยก็คือ “การนำศพไปวัด” ให้นิมนต์พระสงฆ์ 1 รูปมาชักศพที่จะเคลื่อนไปสู่วัดที่นำศพไปตั้งบำเพ็ญกุศล 3). การอาบน้ำศพและการรดน้ำศพ “การอาบน้ำศพ” หรือที่เรียกว่า “พิธีรดน้ำศพ” ถือเป็นขั้นตอนแรกของพิธีงานศพไทยก่อนที่จะนำศพใส่โลง 4). การจัดงานบำเพ็ญกุศลและการสวดอภิธรรมคืน ส่วนมากจะ

นิยมสวด 1 วัน, 3 วัน, 5 วัน หรือ 7 วัน แต่ในบางรายอาจสวดพระอภิธรรมศพจนครบ 100 วันโดยเจ้าภาพจะนิมนต์พระสงฆ์ 4 รูปมาสวดพระอภิธรรมศพจำนวน 4 จบ และเมื่อสวดพระอภิธรรมศพ เจ้าภาพจึงถวายเครื่องไทยธรรมแด่พระสงฆ์ ทั้งนี้พิธีสวดอภิธรรมมีจุดประสงค์เพื่อให้ได้ทำบุญอุทิศส่วนกุศลแก่ผู้ตายเป็นสำคัญ 5). การบรรจุเก็บศพ

ในการจัดพิธีงานศพไทย ก่อนเข้าสู่ขั้นตอน “การฌาปนกิจศพ” ก็จะเป็น “การบรรจุเก็บศพ” 6). การฌาปนกิจศพ “พิธีฌาปนกิจ” ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญที่สุดในพิธีงานศพไทย เนื่องจากเป็นพิธีกล่าวอำลาและแสดงความอาลัยแก่ผู้ล่วงลับในครั้งสุดท้ายโดยจะมีการเวียนศพไปทางด้านซ้ายหรือทวนเข็มนาฬิกาทั้งหมด 3 รอบ 7). การทำบุญครบรอบวันตายของผู้ล่วงลับในการจัดพิธีงานศพไทย “พิธีทำบุญครบรอบวันตาย” ถือเป็นขั้นตอนที่สำคัญไม่แพ้กันเลยค้ เพราะเป็นการทำบุญครั้งใหญ่ที่ญาติของผู้ล่วงลับพึงจะกระทำ เพื่อให้วิญญาณของผู้ล่วงลับได้รับผลบุญและไปสู่สุคติภูมิ ส่วนมากมักจะนิยมทำบุญครบรอบ 7 วัน, 50 วัน และ 100 วัน 8). การเก็บอัฐิหลังจากเสร็จสิ้นพิธีฌาปนกิจของพิธีงานศพไทยแล้วก็มาถึงขั้นตอน “การเก็บอัฐิ” จะทำในเช้าวันรุ่งขึ้นเป็นการนำอัฐิของผู้ล่วงลับที่เผาแล้วมาวางเป็นรูปร่างคน เมื่อทำพิธีเก็บอัฐิเสร็จเรียบร้อยแล้ว เจ้าภาพจึงจะเก็บอัฐิใส่โกศด้วยการเลือกเก็บอัฐิจากร่างกายทั้ง 6 แห่ง ได้แก่ กะโหลกศีรษะ 1 ชิ้น, แขนทั้งสอง, ขาทั้งสอง และซี่โครงหน้าอก 1 ชิ้น ส่วนอัฐิที่เหลือ รวมไปถึงขี้เถ้า นั้นจะนำไปลอยอังคาร 9). การลอยอังคารในการจัดพิธีงานศพไทยนั้น “พิธีลอยอังคาร” ถือเป็นขั้นตอนที่เราจะให้กับผู้ล่วงลับเป็นครั้งสุดท้ายเพราะเชื่อกันว่าจะเป็นการส่งดวงวิญญาณของผู้ล่วงลับไปสู่สุคติหรือภพภูมิที่ดี มีแต่ความร่มเย็นเป็นสุข เปรียบเสมือนสายน้ำที่มีความชุ่มเย็น 10). การทำบุญครบรอบวันเสียชีวิตของผู้ล่วงลับในพิธีงานศพไทยนั้น “พิธีทำบุญครบรอบวันตาย” ก็ถือเป็นพิธีที่มีความสำคัญไม่แพ้กันเลยค้ ซึ่งพิธีนี้จะเป็นการทำบุญใหญ่ให้กับผู้เสียชีวิตอีกอย่างหนึ่ง ส่วนมากแล้วมักจะทำเมื่อผู้ล่วงลับเสียชีวิตครบ 7 วัน, 50 วัน และ 100 วัน เพื่อผู้เสียชีวิตจะได้รับส่วนบุญส่วนกุศลและเดินทางไปสุคติภูมิ โดยเจ้าภาพและญาติของผู้ล่วงลับจะมีการจัดพิธีทำบุญครบรอบวันตายด้วยการนิมนต์พระสงฆ์ 5 รูป, 7 รูป หรือ 9 รูป เพื่อสวดเจริญพระพุทธรมณต์ และเลี้ยงอาหารพระตอนเช้าหรือตอนเพล (เวลาประมาณ 11 โมง – ไม่เกินเที่ยง)

5.3. ศึกษาประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา

คติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภค ข้อมูลค่าใช้จ่ายงานฌาปนกิจ รายรับจากงานศพก่อนหักค่าใช้จ่ายโดยประมาณ อยู่ระหว่าง 60,001- 80,000 บาท บาท, 60,000 บาท และ 210,000 บาท สถานการณ์ปัจจุบันของค่าใช้จ่ายในการจัดงานฌาปนกิจแบ่งเป็นประเภทต่างๆ

ค่าใช้จ่ายในภาพรวม เรียงลำดับจากมากไปน้อย ได้ดังนี้ ค่าใช้จ่ายพิธี (เฉลี่ย 56,446.88 บาท) รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายพิธีทำบุญเลี้ยงพระ (เฉลี่ย 43,950.00 บาท) และค่าใช้จ่ายพิธีฌาปนกิจ 27,114.69 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าค่าใช้จ่ายพิธีลอยอังคาร เป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 5,656.25 บาท)

ค่าใช้จ่ายหลังเสียชีวิต เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ค่าโลงหรือหีบศพ (เฉลี่ย 2,543.75 บาท) รองลงมาคือ การจัดการศพและการติดต่อดัด (เฉลี่ย 1,000.00 บาท) และค่าฉีดยารักษาสภาพศพและการแต่งศพ (เฉลี่ย 740.00 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่ายานพาหนะขนส่งศพเป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 187.50 บาท)

รายงานสืบเนื่องจากการประชุมวิชาการระดับชาติครั้งที่ 7 “วิถีพุทธ วิถีชุมชน รากฐานชีวิตศรัทธาเชิงสังคมล้านนาในสังคมวิถีใหม่”
วันที่ 28 กุมภาพันธ์ 2564 ณ วิทยาลัยสงฆ์สาปูน มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

ค่าใช้จ่ายพิธี เรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ค่าอาหาร เครื่องดื่มสำหรับเลี้ยงแขกที่มาร่วมงานสวดอภิธรรม (คิดเป็นรายวัน/หัว)* 3 วัน (เฉลี่ย 31,125.00 บาท) รองลงมาคือ ค่าใช้จ่ายเรื่องสถานที่ ได้แก่ ค่าวัด (ศาลาวัด) สำหรับตั้งบำเพ็ญกุศลศพ (เฉลี่ย 5,812.50 บาท) และค่าอุปกรณ์ต่างๆ ที่จำเป็น เช่น โต๊ะ เตียง เก้าอี้ เครื่องเสียง ป้ายจัดเครื่องไทยธรรม ดอกไม้ ธูปเทียน (เฉลี่ย 5,718.75 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าจ้างช่างถ่ายวิดีโอภาพนิ่ง/อัดขยายภาพเป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 1,509.38 บาท)

ค่าใช้จ่ายพิธีสวดบำเพ็ญกุศล มีความคิดเห็นเกี่ยวกับค่าใช้จ่ายพิธีสวดตั้งบำเพ็ญกุศล (3, 5 หรือ 7 วัน) (เฉลี่ย 14,612.50 บาท)

ค่าใช้จ่ายพิธีทำบุญเลี้ยงพระสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ค่าอาหารสำหรับเลี้ยงแขกผู้มาร่วมงาน (เฉลี่ย 24,750.00 บาท) ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนตรชนก คงทน และคณะ (2558) ที่พบว่าค่าใช้จ่ายเรื่องค่าอาหารสูงมากที่สุดเนื่องจากการแสดงออกถึงฐานะและความมีหน้ามีตาของเจ้าภาพ รองลงมาคือ ค่าอุปกรณ์ที่ต้องจัดเตรียมเพิ่มเติม เช่น ผ้าไตรเต็ม (เฉลี่ย 8,612.50 บาท) และค่าภัตตาหารสำหรับเลี้ยงพระสงฆ์ (เช้าและเพล) (เฉลี่ย 6,950.00 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าน้ำปานะ เป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 768.75 บาท)

ค่าใช้จ่ายพิธีฌาปนกิจ ร้อยละของค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ค่าบริจาคเงินการกุศล (เฉลี่ย 6,887.50 บาท) รองลงมาคือ ค่าผ้าไตรเต็มผ้าบังสุกุล ดอกไม้จันทร์ (เฉลี่ย 4,956.25 บาท) และค่าสวดมาติกา (เฉลี่ย 3,975.00 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าเชื้อเพลิงเผาศพ เป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 339.69 บาท)

ค่าใช้จ่ายพิธีเก็บอัฐิ ร้อยละของค่าเฉลี่ยค่าใช้จ่ายสามารถเรียงลำดับจากมากไปน้อยได้ดังนี้ ค่าทำบุญตักบาตรเจริญพระพุทธมนต์เช้า (เฉลี่ย 6,718.75 บาท) รองลงมาคือค่าเก็บอัฐิธาตุ (เฉลี่ย 6,075.00 บาท) และค่าอุปกรณ์ที่ใช้สำหรับเก็บอัฐิ เช่น โศกผ้าขาว ผ้าห่อลู่อังคาร ดอกไม้ น้ำอบไทย เงินเหรียญบาทสำหรับโปรยทานหม้อดิน (เฉลี่ย 528.13 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้พิธีแปรธาตุ เช่น เงินเหรียญบาท 32 เหรียญ ผ้าไหม หวี และกระจก เป็นค่าใช้จ่ายที่น้อยที่สุด (เฉลี่ย 317.50 บาท)

ค่าใช้จ่ายพิธีลอยอังคาร เรียงลำดับจากมากไป น้อยได้ดังนี้ ค่าอาหารเลี้ยงแขกที่มาร่วมงาน (เฉลี่ย 5,200.00 บาท) รองลงมาคือ ค่าเดินทางไปยังสถานที่ลอยอังคาร (เฉลี่ย 766.67 บาท) และค่าอุปกรณ์ต่างๆ ที่ต้องใช้ในพิธีลอยอังคาร เช่น ดอกกุหลาบ พวงมาลัย ดอกไม้โปรย (เฉลี่ย 62.50 บาท) ตามลำดับ ในขณะที่ค่าค่าน้ำทำพิธีลอยอังคาร ไม่มีค่าใช้จ่าย

สรุปกระแสบริโภคนิยมมีรูปแบบการจัดงานศพที่แตกต่างกันออกไปจากอดีตโดยเน้นในด้านของความสะดวกสบาย รวดเร็ว หุรหุรา และการจัดงานศพที่บ่งบอกถึงสถานะภาพทางสังคมของเจ้าภาพหรือผู้ตายทำให้ผู้วิจัยตระหนักถึงความสัมพันธ์ของผู้นับในงานศพในอดีตที่เปลี่ยนแปลงไป และเพราะเหตุใดงานศพจึงกลายเป็นสินค้าเพื่อให้ธุรกิจรับค่าบริการงานฌาปนกิจศพ เข้ามารับใช้พิธีกรรมมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

1. ประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพในทางพระพุทธศาสนาประเพณีการนำศพไปทิ้งในป่าหรือในป่าช้า ฝั ดิบประเพณีการนำศพไปฝังดิน ประเพณีการนำศพไปเผา ประเพณีการนำกระดูกมาก่อเจดีย์เก็บไว้บูชา ประเพณี การนำศพไปลอยทิ้งในแม่น้ำสายสำคัญ

2. คติประเพณีพิธีกรรมงานฌาปนกิจศพของเขตเมืองนครราชสีมาในปัจจุบันนั้นมักนิยมตั้งงานศพที่วัดเพื่อ ความสะดวกของเจ้าภาพและผู้ที่มาเข้าร่วมงานศพ โดยมีการจัดสวดพระอภิธรรมในแต่ละคืนจนกว่าจะถึงวันเผาศพ และมีการจัดเลี้ยงอาหารสำหรับแขกที่มาเข้าร่วมพิธี เพื่อเป็นการตอบแทน ครั้นถึงวันสุดท้ายของการจัดตั้งพิธีศพจะ มีการทำพิธีฌาปนกิจศพ โดยมีการสวดบังสุกุล และนำศพขึ้นเมรุ เพื่อทำพิธีเผาศพต่อไป พิธีกรรมในแต่ละขั้นตอนก็ จะแทรกไปด้วยความเชื่อ และคติสอนใจถึงคนที่ยังมีชีวิตอยู่เพื่อเป็นเครื่องเตือนใจในการใช้ชีวิตของพุทธศาสนิกชน จากบริบทประเพณีพิธีกรรม ความเชื่อเกี่ยวกับงานศพดังที่เป็นมาในอดีตจนกระทั่งปัจจุบัน

3. ประเพณี พิธีกรรมกับคติความเชื่องานฌาปนกิจศพในกระแสบริโภคนิยมของวัดหนองไผ่ ตำบลโพธิ์กลาง อำเภอมือง จังหวัดนครราชสีมา วิธีทำศพส่วนใหญ่จะต้องคล้อยตามความเชื่อทางศาสนา ซึ่งโดยทั่วไปจะมีเพียง 2 วิธี คือ การฝังและการเผา พิธีกรรม คือ สิ่งที่เกี่ยวข้องกับมนุษย์มาโดยตลอด ตั้งแต่แรกเกิดจนถึงวันตาย ระบบทุน นิยมจึงมีอิทธิพลอย่างมากทั้งทางด้านเศรษฐกิจ การเมือง สังคม โดยเฉพาะกระแสบริโภคนิยมเป็นการจัดการ ฌาปนกิจศพ ของสังคมบริโภคนิยมการบริโภควัตถุเพื่อแสดงตัวตนของตัวเองออกมาเพื่อที่จะวางตัวเองไว้ใน ตำแหน่งทางสังคม โดยจะแสดงออกถึงรสนิยมและคตินิยมส่วนตัว ฌาปนกิจศพ แบบครบวงจรส่งผลให้การจัด งานศพ ตลอดจน การมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเปลี่ยนแปลงไปด้วย จากเดิมพิธีกรรมต่างๆ ที่ช่วยเหลือกันแบบให้เปล่าให้ยืมในวิถีชุมชนชนบทก็เริ่มเลือนหายไป เปลี่ยนมาเป็นการเช่าและจ้างเหมา หรือแม้แต่ศิลปะการตกแต่งโลง ศพที่ได้รับการช่วยเหลืองานฝีมือ และใช้วัสดุธรรมชาติก็เปลี่ยนเป็นวัสดุที่ทันสมัยที่ไม่ใช่ธรรมชาติ และต้องใช้เงินทุน มากขึ้นในการจัดงานศพสำหรับประเพณีพิธีกรรม คติความเชื่อ เกี่ยวกับงานศพแบบครบวงจรตั้งขึ้นแรกจนถึงขั้น สุดท้ายมีค่าใช้จ่ายเฉลี่ยที่ 319.000 บาท

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

ควรมีการศึกษาเรื่อง “ศึกษาเปรียบเทียบประเพณีงานศพของของภาคอีสานใต้กับภาคอื่นๆ ของประเทศ ไทย” ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ดังนี้

1. สถานบันการศึกษาควรเปิดอบรมเชิงนโยบายเรื่องการจัดการประเพณีพิธีกรรมการฌาปนกิจศพตามแนว พุทธศาสนาเพื่อความเข้าใจที่ดีและเป็นการลดภาระค่าใช้จ่ายตามกระแสบริโภคนิยมให้กับไวยาวัจกรวัดและบุคคล ทั่วไปเพื่อลดภาระค่าใช้จ่ายของพิธีการจัดการประเพณีพิธีกรรมการฌาปนกิจศพ

2. ควรมีการช่วยเหลือเกื้อกูลกันในการจัดงานศพด้วยความแรงร่วมใจของคนในชุมชน อันเป็นวิถีชีวิตแบบอย่างที่ดีอนุรักษ์เอาไว้ให้ลูกหลานได้สืบต่ออย่าให้สูญหายไปกับการเปลี่ยนแปลงของค่านิยม สังคม และวัฒนธรรมที่หลังเข้ามาในปัจจุบัน

เอกสารอ้างอิง

พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย พ.ศ. 2539

กาญจนา รัตนพันธ์. (2552). ชุมชนชาวนาทำมกลางกระแสบริโกคินิยม. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต** สาขาวิชาพัฒนามนุษย์และสังคม มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์, สงขลา.

คนคิตา พรหมสุวรรณ. (2551). ศึกษาความเชื่อและพิธีกรรมเกี่ยวกับการเกิดและการตายของชาวบ้าน อำเภอนาหม่อม จังหวัดสงขลา. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาไทยคดีศึกษา** มหาวิทยาลัยทักษิณ, สงขลา.

พระครูกันตธรรมภาวิวัฒน์ (คุ้มบัวลา). (2555). การศึกษาความเชื่อในพิธีกรรมการอุปถัมภ์ของชาวบ้าน ขอนแก่นเหนือตำบลขอนแก่น อำเภอเมือง จังหวัดร้อยเอ็ด. **วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาพระพุทธศาสนา** มหาวิทยาลัยจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.

เนตรชนก คงทน และคณะ (2558) **แนวทางการลดค่าใช้จ่ายการจัดงานอุปถัมภ์ของชุมชนมะเกลือใหม่ อำเภอสูงเนิน จังหวัดนครราชสีมา** สถาบันวิจัยและพัฒนา มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา

ธง อุดมผล. (2552). ภาพสะท้อนสังคมบริโกคินิยม. **วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิตสาขาวิชาจิตกรรม** มหาวิทยาลัยศิลปากร, เพชรบุรี.

นพพร จันทร์นาชู. (2544). **สังคมบริโกคินิยม: ปัญหา ทฤษฎี และทางออก**. มนุษยศาสตร์สังคมศาสตร์. 19 (1), 18-26

ปัญญา เลิศสุขประเสริฐ. (2548). กระบวนการกลายเป็นสินค้าของพิธีกรรมงานศพ. **วิทยานิพนธ์เศรษฐศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาเศรษฐศาสตร์** จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

อารยพันธ์ หนูด้วง. (2546). **ทัศนะของประชาชนต่อกระบวนการสร้างระบบการเรียนรู้การปฏิบัติพิธีกรรมเกี่ยวกับงานศพของวัดรังสฤษฎ์** อำเภอปากเกร็ด จังหวัดนนทบุรี.

Appadurai, Arjun. (1 9 8 6). **Social Life of Things: Commodities in Cultural Perspectives**.Cambridge: Cambridge University Preee

Baudrillard J. (1975) **The Mirror of The Product**. Translated by Mark Poster. St. Loise :Teros.

Kopytoff, Igor. (1986). **The Cultural Biography of Thing: Commoditization as Process**.New York: University of Cambridge